

Barne- og familiedepartementet
Akersgata 59
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Svar på høring om politiattest for personer som er i kontakt med mindreårige

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) er en paraplyorganisasjon for 98 frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner med rundt 450 000 medlemmer og over 10 000 lokallag.

LNU vil innledningsvis takke for muligheten til å komme med innspill til høring om politiattest for personer som er i kontakt med mindreårige. Vårt innspill gjelder politiregisterforskriftens § 34-1 om politiattest til person som skal utføre oppgaver i frivillig organisasjon. Vi viser til rapport fra den interdepartementale arbeidsgruppen av 28. januar 2019 og har følgende innspill:

Overordnet om forslaget

LNU anerkjenner at avkreving av politiattest er et viktig tiltak for å forebygge seksuell overskridende adferd, og vi oppfordrer våre organisasjoner til å bruke dette målrettet i sine aktiviteter. Samtidig er tiltaket kun ett av flere i et godt forebyggende arbeid, og det er et ressurskrevende tiltak som for en del organisasjoner bare vil ha begrenset effekt. LNU er derfor kritiske til gruppens anbefaling om at eksisterende bestemmelser som i dag gir adgang til å innhente politiattest (kan-bestemmelse), endres slik at det blir en plikt til å innhente en slik attest (skal-bestemmelse).

LNU stiller seg undrende til at forslaget til endringer er avgrenset mot å vurdere adgang til å foreta fornyet vandelskontroll, og mener dette bør være en del av endringene som nå vurderes. Vi mener det bør være en mulighet for å innhente politiattest jevnlig, for eksempel med et intervall på 3 eller 5 år. Det bør også vurderes om politiattest kan trekkes tilbake, eller om oppdatert attest automatisk kan utstedes, om personer dømmes for alvorlig brudd på straffeloven.

Politiattest som forebyggende tiltak og konsekvens for barne- og ungdomsorganisasjonene av en skal-bestemmelse

Muligheten for å avkreve politiattest er et viktig tiltak for å sikre trygge aktiviteter for barn og unge. Det har en god forebyggende effekt og LNU anbefaler sine medlemmer å innhente dette for personer som har oppgaver direkte knyttet til aktiviteter for barn og unge i sin organisasjon. Den forebyggende effekten er spesielt knyttet til at:

- Personer med merknader ikke vil søke seg til organisasjoner hvor politiattest avkreves
- Personer som har merknader vil lukes ut og ikke gis mulighet til å inneha verv og oppgaver

- Det gir en viktig signaleffekt innad og utad om at organisasjonen tar overgrep på alvor

Likevel er det viktig å merke seg at politiattest kun er et av flere tiltak som en organisasjon bør gjennomføre for å sikre et godt forebyggende arbeid. En resolusjon om politiattest vedtatt av LNUs medlemsorganisasjoner på Barne- og ungdomstinget i 2009 påpeker:

«Å basere det forebyggende arbeidet i en organisasjon kun på politiattest kan skape falsk trygghet. Krav om politiattest må være en del av et større forebyggende arbeid. (...) Forebyggende arbeid, for eksempel ved hjelp av Trygg!-materiellet¹, kan være mer hensiktsmessig enn politiattest i organisasjoner hvor aldersforskjellen på ansvarspersoner og deltakere er lav.»

Det er tre grunner til at LNU mener at adgang til å innhente politiattest etter forskriftens § 34-1 bør være en kan-bestemmelse og ikke en skal-bestemmelse. Det første er effektiviteten av tiltaket, det andre er antallet personer som vil kunne omfattes av en skal-bestemmelse, og det tredje er bruk av ressurser for organisasjonene og det offentlige i dette arbeidet.

Effektiviteten av å innhente politiattest er knyttet til spesielt to forhold:

1. Det er en liten andel som i dag anmeldes for seksuallovbrudd som får en rettskraftig dom. Dette bildet kompliseres ytterligere av at det er en lav andel som anmelder seksuallovbrudd til politiet.
2. Statistikken viser at det i økende grad er unge som også begår overgrep². Andelen anslås i Novas rapport om ung vold å være over 50%³.

Samlet sett taler dette for at innhenting av politiattest er et nyttig tiltak når organisasjonene kan bruke det målrettet. Det er mindre hensiktsmessig å bruke det som tiltak for alle personer som har en ansvarsposisjon i en barne- og ungdomsorganisasjon. Fordi barne- og ungdomsorganisasjonene har ulik alderssammensetning og arbeidsmåte, vil det variere hvor effektivt politiattest er som forebyggende verktøy fra organisasjon til organisasjon.

En skal-bestemmelse slik forskriften lyder i dag vil omfatte et stort flertall av personer som engasjerer seg i en organisasjon. Kravet om politiattest vil kunne gjelde alle tillitsvalgte i sentrale styrever, fylkeslag og lokallag, samt ansvarspersoner og frivillige på årsmøter, sommerleirer og utenlandsturer. Omfanget av attester den enkelte organisasjon må hente inn vil bli svært stort, og i mange tilfeller vil det inkludere personer hvor attesten ikke er hensiktsmessig. For ungdomsorganisasjoner, som preges av stort gjennomtrekk av tillitsvalgte, vil en skal-bestemmelse også kreve store ressurser hvert år, ikke kun innledningsvis etter en eventuell forskriftsendring. Barne- og ungdomsorganisasjonene er allerede i en presset ressursituasjon, og de må selv kunne vurdere om arbeid med å innhente politiattest i et så stort omfang vil ta ressurser fra annet viktig forebyggende arbeid. At de frivillige organisasjonene selv skal kunne gjøre slike vurderinger er dessuten i tråd med regjeringens ambisjon om å sikre en «sterk og uavhengig» frivillig sektor⁴.

Vi vil i tillegg påpeke at omfanget av et slikt krav også vil påvirke de ressurser som må bevilges fra det offentlige for å effektivt kunne utstede attester til bruk i organisasjonene. Flere organisasjoner har erfart at de til større ad-hoc samlinger mottar politiattester lang tid i

¹ LNUs kompetansemateriell om forebygging av overgrep og trakassering i barne- og ungdomsfrivilligheten heter Trygg og er tilgjengelig på trygg.lnu.no.

² Kripos 2018: *Voldtektssituasjonen i Norge 2017*

³ NOVA 2016: *Vold og overgrep mot barn og unge – Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*

⁴ Meld. St. 10 (2018-2019) *Frivilligheita – Sterk, sjølvstendig, mangfaldig. Den statlege frivilligheitspolitikken*

etterkant og at frivillige eller oppdragstakere enten ikke kan bli med eller blir med uten at vandel har blitt sjekket. Det kan derfor være en viktig prioritering å se på effektiv gjennomføring av en kan-bestemmelse før en skal-bestemmelse fullt ut vurderes.

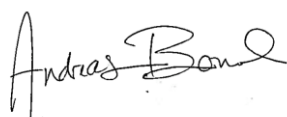
Politiattest og konsekvens av manglende mulighet for å foreta fornyet vandelskontroll

Forslaget til endringer i hjemmel for vandelskontroll fra den interdepartementale arbeidsgruppen ble avgrenset mot å vurdere adgang til å foreta fornyet vandelskontroll. LNU mener det bør vurderes når forskriften skal oppdateres. I organisasjoner hvor voksne tillitsvalgte jobber med barn har de voksne ofte lang fartstid i organisasjonen, og det kan være meget viktig å ha mulighet for å innhente en ny attest for denne gruppen. Lovbrudd som er begått mens personen har vært frivillig kan avdekkes. Det samme vil gjelde for lovbrudd som ligger tilbake i tid men som først anmeldes etter mange år. Kripos sin statistikk viser en sterk økning i anmeldelser, og vi vet at det ofte kan ta lang tid før overtredder som seksuallovbrudd anmeldes.

LNU mener det vil være hensiktsmessig å åpne for mulighet til å innhente ny politiattest etter en periode på 3 eller 5 år. Et annet alternativ, om dette er prosessuelt mulig, er å se på mulighet for at organisasjonen varsles dersom personer blir dømt, siktet eller tiltalt for overgrep mot mindreårige, eksempelvis gjennom direkte kontakt med politiet, eller ved at politiattest kan trekkes tilbake eller ny attest utstedes automatisk. Dette kan gjøre arbeidet med fornyet vandel mer målrettet.

Til sist mener vi at anbefalingen om å ikke innhente politiattest for ansatte i den kulturelle skolesekken bør endres noe. Det er frivillige organisasjoner i kultursektoren hvor ansatte fra den kulturelle skolesekken engasjeres inn og kommer i kontakt med barn og unge over tid. I de tilfeller hvor dette skjer mener vi at denne gruppen også automatisk bør omfattes av en kan-bestemmelse.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Andreas Borud'.

Andreas Tangen Borud
Generalsekretær

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Rode Margrete Hegstad'.

Rode Margrete Hegstad
Styreleder